

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Učiteljstvo na Goriškem. — Rakteljeva petdesetletnica. — Konkordatska in nova šola. — Zmes. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Inserati.

Učiteljstvu na Goriškem.

Naša goriška „Soča“ je reagovala na dopis iz učiteljskih krogov v „Edinosti“ z dne 3. oktobra t. l. po mojem mnenju preostro. Dopis je napravil na me vtis, da je v istini iz učiteljskih krogov, in sicer iz onih, ki so l. 1898. in 1899. s tako odločnostjo delali na organizacijo učiteljstva, da doseže izboljšanje plač. Čitatelji „Učiteljskega Tovariša“ z Goriškega pač pritrdijo, da je bilo gibanje med učiteljstvom eden izmed vzrokov, da so se politične razmere na Goriškem razjasnile, kakor stoje danes. Učiteljsko gibanje ista leta sem smatral kot prvi pogoj izboljšanja položaja učiteljstva na Goriškem. Dokler je „Slogina“ stranka absolutno vladala, učiteljstvo ni imelo pravega ali recimo, tudi skoro nobenega priznavanja in upoštevanja. Še spomladi l. 1893., ko so slovenski deželni poslanci stavili po abstinenci svoje zahteve italijanskemu klubu kot pogoj vstopa v deželni zbor, predlagal sem pri posvetovanju slovenskih poslancev, da bi se stavila kot zahteva tudi izboljšanje učiteljskih plač približno tako, kakor se je pozneje določilo po zakonu. Še takrat je vodja deželnih

poslancev, dr. Gregorčič, nevoljno zavrnil predlog, češ, da se s tem položaj le še bolj komplicira. Takrat že sem bil prepričan, da so zahteve slovenskih poslancev proti Italijanom neizvršljive, da Italijani, ako ne kopljejo sami sebi politični grob, ne morejo ustreči tem zahtevam, in da torej ne kaže slovenskim poslancem družega, nego omejiti se s svojimi zahtevami in vstopiti v deželni zbor. Bil sem s tem mnenjem pa popolnoma osamljen. Zaradi tega sem simpatično sprejemal odpor učiteljev proti neplodni abstinenci. Sedanji deželni glavar, takratni predsednik italijanskega kluba, dr. Pajer, je izkoristil gibanje učiteljstva na Goriškem proti „Slogini“ stranki tako, da jo je stavil pred alternativo, ali vstopiti v deželni zbor in se podvreči njegovemu vodstvu, ali pa spustiti se v volilni boj, ker je bilo gotovo, da vlada deželni zbor razpusti, ako bi slovenski poslanci še vstrajali pri brezciljni abstinenci. Volja ljudstva pa je bila takrat jasna, da v deželni zbor ne pride, kdor je za abstinenco po načinu, kakor se je vodila takrat. Gibanje učiteljstva je torej pravzaprav prisililo dr. Gregorčiča in drugove, da so vstopili v deželni zbor ter sprejeli zakon radi izboljšanja učiteljskih plač. Učiteljstvo ni

Rakteljeva 50letnica.

„Zarja večerna — slava nezmerna!“

Malo jih je, ki se morejo ozirati s ponosno samosvestjo in z veselo zadovoljnostjo nazaj na svoje življenje in delovanje. Res bi se starost človeška lahko pripodabljala Janovej krinki, katere eden obraz gleda v preteklost, drugi pa v negotovo prihodnost. Blagor tistemu, komur v spominu — v ogledalu njegove preteklosti — odseva prijazen obraz, znamenje blagega človekoljubja. Ta se pač lahko zložno hladi v senci plodonosnega drevesa ter uživa v poznih dnevih, kar je v prejšnjih sejal — zakaj izpolnil je vse, kar mu je bilo izročeno. Tak človekoljub v pravem pomenu besede je Frančišek Raktelj, nadučitelj in šolski voditelj II. mestne deške šole v Ljubljani, ki je praznoval dne 16. vinotoka svojo učiteljsko petdesetletnico. Nimamo namena, opisavati na drobno, koliko skrbi, težav, bridkosti in trpljenja je preстал mož v tem času, saj je znano vsakomur, da so skrb, beda in trpljenje najzvestejši življenjski spremljevalci vsacega učitelja, zakaj preistinit je tudi še dandanes pregovor: Quem dii odere, magistrum fecere. Zato pa zasluži mož, ki nosi potrpežljivo že petdeset let učiteljske križe in težave, da ga izredno počastimo in poslavimo, saj, če svojih zaslužnih in delavnih mož sami ne bomo častili, kdo jih pa bo?! Tega

načela se je držalo vrlo „Ljubljansko učiteljsko društvo“ ter je storilo vse, da se Rakteljeva 50letnica proslavi kar največastneje. In to se je tudi res zgodilo. Povdarjamo pa, da društvo ni imelo pred očmi samo tistih Rakteljevih zaslug, katere si je pridobil v šoli med štirimi stenami, ampak tudi one, katere ga dičijo kot človeka, nadučitelja in tovariša. Po pravici trdimo, da je malo nadučiteljev v deželi tako na svojem mestu kakor je Raktelj, zakaj z nadučiteljem Rakteljem je kar najtesneje spojen tudi tovariš in človek Raktelj. Flachsmanna ni v Raktelju prav nič, dočim kaže marsikteri voditelj svojo moč, veljavo in „sposobnost“ le s posnemanjem Flachsmanna. Na taki šoli ni veselja do dela, ni odkritosrčnosti, ni kolegijalnosti, ne edinosti in ne sloge. Na šolah, katere vodijo Flachsmanni, je vse delovanje šablonsko, navidezno, hinavsko in brezvspešno. Učiteljstvo je nezaupljivo med sabo in o pravi kolegijalnosti ni duha ne sluha, dočim vlada pod Rakteljevim vodstvom med učiteljskim zborom in voditeljem uzorna kolegijalnost ter največja navdušenost in veselje do šole in ž njo združenega dela. Niti sence častilakomnosti, prevzetnosti in ošabnosti ne najdeš na Raktelju, ampak vsakemu učitelju je najboljši kolega in prijatelj. Zato je pa tudi že 25 let zastopnik učiteljstva v c. kr. mestnem šolskem svetu, kar je gotovo najlepši dokaz spoštovanja in zaupanja, ki ga uživa med svojimi tovariši.

sicer pridobilo zakona o izboljšanju plač naravnost s svojim vplivom in po svoji volji, marveč je provzročilo tak političen položaj, kojega je deželni glavar sicer za-se izkoristil, a je bil v prilog tudi učiteljstvu. Ravno moje stališče, katero sem zavzemal pri tem vprašanju glede abstinence in učiteljstva, pa je privedlo do razpora z večino deželnozborskih poslancev. Nastopal sem presamostojno in dajal učiteljstvu naravnost prav, da je zahtevalo aktivne politike, ko se je bila na tak način izjalovila abstinenca. Kakor je imel spor v političnem društvu „Sloga“ in med deželnozborskimi poslanci navidezno oseben značaj, tako pa je postal načelen v trenutku, ko se je dr. Gregorčič in njegova stranka oprijel klerikalne stranke, da bi s pomočjo iste usmrtil politično svoja nasprotnika, mene in A. Gabrščka. Od tega trenutka pač učiteljstvu ni bila načrtana druga pot, nego postaviti se na stran, ki si je izbrala napreden program proti očitno klerikalni stranki. Od 8. marca 1900, t. j. od zaupnega shoda narodnonapredne stranke učiteljstvo načelno ne more stati na drugi strani, nego na napredni. Srednje stranke, kakor na Kranjskem, tudi na Goriškem ni mogoče zasnovati. Narodnonapredna stranka itak ni stranka strogih političnih načel, kakor je klerikalna, liberalna ali socijaldemokratična; ampak je narodna, ljudska stranka, ki po eni strani stremlji za tem, da pribori slovenski narodnosti na Goriškem polno priznavanje, po drugi strani pa izvede gospodarsko organizacijo onih dveh stanov, na katerih temelji naše narodno življenje, t. j. kmetškega in obrtnega stanu. Učiteljstvu gre pri delu za gospodarsko organizacijo teh dveh stanov prvo mesto; radi tega tudi vpliv pri politični organizaciji. Narodnonapredna stranka ne išče, izkoriščati učiteljstvo za to, da pride do politične moči; ampak nalaga učiteljstvu dolžnost, da v prvi vrsti prevzame delo za gospodarsko organizacijo kmetškega in obrtnega stanu. Učiteljstvo mora priti na Kranjskem in na Goriškem do spoznanja, da ne pride do veljave, ako se ne loti dela, in sicer dela pri organizaciji posestnika in obrtnika. Po tem delu pride v pravo dotiko z ljudstvom in od tega dela bode imelo ugled in priznanje. Zadnja volilna borba na Kranjskem je morala učitelj-

stvo poučiti, da boreč se samo za stanovsko organizacijo ne pride do cilja, in ta vzgled mora tudi služiti goriškemu učiteljstvu. Ne sme se sklicevati na slučajne uspehe učiteljskega gibanja l. 1898. in 1899., ker takrat je bilo učiteljsko gibanje le sredstvo voditelju italijanske stranke, da je gnil dr. Gregorčiča i. dr. v deželni zbor in pod svojo oblast, in da je to dosegel, posluževal se je spretno učiteljskega gibanja, in slučajno je učiteljstvo pri tem doseglo še to malo, kar je. — Istinitega izboljšanja svojega položaja učiteljstvo ne dobi poprej, nego skupno z izboljšanjem položaja posestnika in obrtnika. Zato pa je treba vse drugega nastopanja in drugega dela, nego dosedaj, treba je učenja in vstrajnosti. Učiteljstvo prodre le po višji svoji inteligenci in združno z maso našega naroda, katero tvorijo posestniki in obrtniki.

K temu narodnemu delu vabi narodnonapredna stranka učiteljstvo in odkaže mu ne le težkega dela, marveč mu obeča po tem delu tudi oni vpliv, po katerem pride do izboljšanja svojega položaja. Ni torej prav, ako se sumniči, da narodnonapredna stranka izkorišča učiteljstvo, in posebno ni prav, ako se dotični učitelj, četudi mu priznavam dober namen, poslužuje časopisa izven Goriške in anonimnosti, da seje neko nezaupljivost med učiteljstvo tudi proti novemu položaju. Narodnonapredna stranka je premlada, da bi mogla izkazati uspehe kot taka. Uspehi vodilnih moči v tej stranki pa jamčijo za to, da bode ena organizovana stranka dosegla hitrejšim potom stavljeni si cilj, preosnovo našega slovenskega ljudstva, neodvisno od dosedaj nadvladajočega duhovskega stanu. Od složnega nastopanja učiteljstva na Goriškem bode močno odvisen uspeh volitev v deželni zbor. Narodnonapredna stranka trdno upa, da zmaga v kmetških občinah na Tominskem in na Krasu, kakor je že dvakrat po vrsti pri zadnjih volitvah, in gotova je zmaga v skupini mest in trgov. Odločen boj se bode bil za kmetške občine goriške okolice, in tu ima opravljati svoj posel učiteljstvo v prilog stranki. Nova stranka pa bode izvrševala svojo nalogo le, če zmaga celoma. Dosedanje postopanje dr. Gregorčiča in voditelja italijanske stranke dr. Pajerja jamči za to, da položaj ostane neizpremenjen,

V Ljubljani slušbuje Raktelj že 40 let. S svojim taktim postopanjem do starišev šolskih otrok in s svojo prijaznostjo si je pridobil simpatij tudi v meščanskih krogih in lahko trdimo, da se mu danes gotovo dve tretjini Ljubljanec s častjo odkriva. Zato se je pa tudi meščanstvo z vnemo zanimalo za to redko slavlje. Pri serenadi se je nabralo na Cojzovi cesti toliko čestilcev Rakteljevih, da se je vse trlo. Pevski zbor ad hoc, pod vodstvom g. ravnatelja Fr. Grbića mu je zapel tri zборе in sicer: A. Nedvčd: „Serenada“; Beethoven: „Sveta noč“ in Volarič: „Slovenski svet, ti si krasan“. Serenade se je udeležilo tudi blizu 300 šolarjev II. mestne šole, ki so pevcem svetili z lampijončki in slavljencu pa ob sklepu navdušeno zakričali trikratni Živio!

Po serenadi je bil „Rakteljev večer“ v „Narodnem domu“. Prostorna arena je bila zasedena do zadnjega kotička. Slavlje so počastili s svojo prisotnostjo razni dostojanstveniki, kakor: deželni šolski nadzornik gosp. Fr. Hubad, okrajni šolski nadzornik g. ravnatelj Fr. Levec, gimnazijski ravnatelj g. A. Senekovič, ravnatelj obrtnih strokovnih šol g. Iv. Šubic, deželni poslanec g. P. Grasselli, deželnosodni svetnik g. dr. M. Travnar, računski nadsvetnik g. J. Zabukovec, več gg. profesorjev srednjih šol, sodni tajnik g. Kavčnik, predsedstveni tajnik g. E. Lah itd. Ljubljansko učiteljstvo se je udeležilo polnoštevilno in tudi z dežele so

bili vsi okraji prav častno zastopani. Tudi sosedna Štajerska je poslala svoje zastopnike k tej slavnosti. To kaže, koliko simpatij uživa Raktelj med učiteljstvom. Vrsto napitnic je otvoril predsednik „Ljubljanskega učiteljskega društva“, g. nadučitelj Fr. Gabršček, ki je govoril blizu tako-le:

Velecenjena gospoda!

V tem slovesno-veselem trenutku mi je posebna čast, da srčno pozdravljam velečislane dame in gospode, ki ste se na povabilo „Ljubljanskega učiteljskega društva“ drage volje sešli v tej okrašeni dvorani, da čestitate g. šolskemu vodju Frančišku Raktelju k petdesetletnici njegovega delovanja na šolskem polju.

Govoreč slavnostni nocojšnji govor, predobro vem, da bi pristojala ta čast kateremu izmed mnogih učencev slavljencev, ki so se povzpeli na odlična mesta v javnem ali družabnem življenju. Opravičuje pa naj me dejstvo, da dobro poznam vrline in mišljenje slavljencevo. Tudi storim to tem rajši, ker je z Rakteljevim slavljem počasten tudi ves učiteljski stan.

Pred petdesetimi leti je nastopil naš slavljencec prvič svojo učiteljsko službo, tedaj, ko večine izmed nas še na svetu ni bilo.

Dolga doba je to, zato pa je tudi bogata in zanimiva vsebina, ki jo obsega knjiga tega petdesetletnega učiteljskega

kakor hitro dobimo le dva pristaša klerikalne stranke v deželni zbor. Nadaljevala se bode igra, kakor dosedaj, mačke z mišjo, dajale se bodo slovenski stranki miloščine le toliko, da deželni zbor lahko životari, da pa v istini daje le moč italijanski stranki. Zato kliče narodnonapredna stranka v zadnjem trenutku učiteljstvo pod svojo zastavo, da nastopi edino, da ljudstvo pouči v pravih namenih naše stranke in izloči iz svoje srede osebnost vprašanja, ki so pri nas povod ustanovitvi podružnice „Slomškove zveze“ in nesoglasnim izjavam v časopisih. Naloga pa je „Zavezi“ in „Učiteljskemu Tovarišu“, da učiteljstvo na Goriškem pozove, da bode edino, ker s tem je tudi gotovo, da si pribori enega zastopnika v deželni zbor, kar mu bodi jamstvo, da bodo želje učiteljstva tudi prav zastopane.

Dr. H. Tuma.

Konkordatska in nova šola.

Ljudska šola, nekdanj popolnoma v rokah cerkve in njenih služabnikov, prešla je v roke državi. Takoj prvi čas po izgubi so njeni lastniki bridko žalovali po nji, a docela zavledli so se te neprecenljive izgube šele v najnovejšem času. Prav zato bijejo tako hud boj za zopetno pridobitev šole, in v tem boju se poslužujejo vseh mogočih, dopustnih in nedopustnih sredstev.

Ali je država storila s tem kako krivico, da jim je vzela šolo v svoje okrilje? Ali se ne godi cerkvi očitna krivica, ker je izgubila sicer neljubljeno, a vendar poslušno hčerko? Če hočemo stvarno odgovoriti na to vprašanje, vsestransko pretresujoč vse razloge, moramo vsekakor zanikati vsako krivico, in naj tudi gotovi ljudje skušajo dokazati (?) krivico.

Če kdo slabo, zanikrno opravlja mu izročeno stvar, mu jo navadno vzemo in dajo drugim v oskrbo. Prav tako je bilo tukaj. Cerkev je tako malo skrbela za šolo, da je bilo po-

treba, da se ji je ista odvzela. Primerjajmo nekdanjo konkordatsko šolo z današnjo novo, moderno šolo! Konkordatska šola obstala je sto in sto let, nova obstoji samo 30 let, in vendar kakšna je razlika med uspehi prve in uspehi druge!

Konkordatska šola je samo nekaj učila, a prav nič vzgojevala. Učenci, prihajajoči iz takratnih šol, so znali le mehanično, brez misli brati. Pisati so se sicer učili „lepo“, a brez praktičnega pomena. Zato so izstopivši učenci v par letih čisto pozabili pisati. Kar pa se vzgoje tiče, je pa vladala po konkordatskih šolah — tema. Vzgojevali so se samo za poslušnost cerkvenih krogov, v drugem oziru niso imeli samostojnih misli, samostojnega delovanja, z jedno besedo, konkordatska šola je vzgojevala — poslušne sužnje. Konkordatska šola stoji v primeru z današnjo kakor 1:100. Ugovarjanje, da so izšli iz konkordatske šole največji učenjaki in misleci, potrjuje, da šola ni splošno ljudstva izobraževala in učila, temveč le nekatere, o katerih se pa vé, da so bili kruto preganjani, ker so samostojno mislili in delali, brez zasluge konkordatske šole. Za časa konkordatske šole so živeli veliki pedagogi Komensky in drugi, tedaj je bila prilika že takrat izobraževati pedagogično, a v resnici ni bilo o vsem tem ne duha ne sluha. Konkordatska šola tudi ni skrbela za primerno izobrazbo učiteljev, še manj pa za pošteno plačilo. Tedanji učitelji niso mogli pri najboljši volji povzdigniti šole.

Dokazati bi se dalo še mnogo in mnogo, a to zadostuj, da podpremo trditev, da je cerkev popolnoma po pravici zaslužila, da je morala oddati vsled slabega gospodarjenja šolo v druge roke. Tega ne pobije nobeden še tako učen doktor teologije. Še s sledečimi številkami hočemo nekaj povedati: Družba sv. Mohorja je štela l. 1865. vseh udov 2005, danes šteje 78.596 udov. Kaj pove to število? Čegava zasluga je, da štejemo Slovenci toliko število čitajočih rojakov? To je sad nove šole. To priporočamo v preišljevanje tistim, ki se tako radi zaganjajo v novo šolo in hvalijo konkordatsko, katera ne bi sto in sto let obrodila toliko.

delovanja Rakteljevega. Bodi mi dovoljeno, da odprem to knjigo in prelistam vsaj nekaj spominov iz nje. Vem sicer, da si g. slavljencec v svoji ponižnosti tega ne želi; ali prosim ga, naj me opraviči. Njegovo blagotvorno petdesetletno službovanje nam bodi bodrilo k lastnemu uspešnemu delovanju, njegovo neomadeževano življenje vzgled v posnemanje.

In kaj beremo v tej knjigi o našem slavljencu kot človeku, kot učitelju in kot tovarišu?

Najprej najdemo zapisano, koliko spoštovanja in ljubezni je užival g. vodja ves čas svojega službovanja od vaščanov na Blokah do meščanov v Ljubljani, od ožjih svojih tovarišev do višjih predstojnikov, sploh povsod in od vseh slojev prebivalstva. To priča, da je naš slavljencec značajan, plemenit človek, odkritosrčen in prijazen brez hlimbe, goreč le za pravico in resnico. Ob izkušnjah petdesetletnega delovanja se mu je izbistrilo vse njegovo mišljenje in čustvovanje, zato je njegovih vrlin nebrojno, in kakor kristalna voda je čisto ostalo njegovo življenje ob premnogh bridkih izkušnjah.

In kaj je storil kot učitelj?

Predočimo si najprej našega slavljence, kako mu je pač moralo utripati srce, ko je pred 50 leti kot čvrst mladenič prvokrat stal v kraških Blokah pred zbrano šolsko mladino, upirajočo vanj svoje mile poglede, ko jih je prvokrat vzbujal k pridnosti in pobožnosti z izbranimi besedami.

Tudi nam mlajšim se milo stori pri spominu na prve trenutke svojega učiteljskega nastopa. Tudi nam so ljubi ti spomini iz lastnega svojega življenja. Tembolje gospodu slavljencu, ki je ob oni prvi priliki sklenil, da se hoče z vso dušo posvetiti onemu poklicu, ki si ga je izvolil iz notranjega prepričanja. Ves vtopljen v vzvišenost svojega poklica je takrat storil obljubo, da hoče užigati otroška srca k strahu Božjemu, da hoče otrokom razsvetljevati razum s potrebnimi nauki; postavil si je najplemenitejši smoter, da hoče mladino vzgajati v pobožne in umne, krepostne in značajne ljudi.

Tej obljubi se g. slavljencec ni izneveril. Kar je obljubil pred 50 leti, to je zvesto izpolnjeval ves čas do danes. O tem priča priznanje, ki mu ga izkazujejo nocoj učenci njegovi, kličeči: Zvesti smo ti ostali, ker si ostal zvest samemu sebi!

Ljubeč življenje, je vzgajal mladino za življenje. Zato je izpremenil šolsko sobo v pravo vežbališče duha in srca. Vzbujač v otrokih zanimanje, je ustvarjal dobro podlago, kamor je sejal seme dobrih in koristnih nauk, ki je kalilo in donašalo stotere plodove. To sejanje pa je uspevalo tem lažje, ker si je vedel razširiti obzorje svoje znanstvene izobraženosti z mnogostranskim učenjem, ker je zajemal iz pedagogičnih izkušenj, ker se je učil spoznavati ljudi in življenje.

Soglasno s svojimi nauki pa je svetil v šoli in zunaj šole svojim učencem v vsem z najlepšim vzgledom. S tem je

Kljub temu, da se vidi jasno kakor na dlani, sovražniki nove šole nočejo videti, ne vedeti. Oni tiše z glavo v zid in neprestano zahtevajo, naj se poseka mlado, rodeče drevo nove šole in na njegovo mesto posadi staro, trhlo in štorasto deblišče: konkordatska šola, ki še nikdar ni pokazala nobene sadka.

Žalibog, da se dobi celo med našimi tovariši takih kilavih zagovornikov, a največja hvala Bogu, da so tako redki kakor prsti na roki, in upajmo, da bodo tudi ti s konkordatsko šolo vred preminuli.

Lastniki konkordatske šole so bili prav slabi gospodarji, kateri so se brigali za šolo kot nekaj privesek cerkveništvu in orgljarstvu, na kar se je pri oddaji služeb največ tudi na zadnje dvoje oziralo, a na šolo — najmanj. Šola je bila samo kot času potrebno zlo. Da bi krivdo neuspevanja konkordatske šole valili na hrbet trpečemu tedanjemu učiteljstvu, se nam ne dozdeva niti pravično, ker če gospodar ni vnet za delo, če hlapca za kaj drugega rabi nego za gotovo delo, ni krivda hlapčeva, če tisto delo ni storjeno pravilno. Ker je učitelj moral orgljati in pri pogrebih vihteti kadilnico, ni mogel zajedno poučevati v šoli. Krivda neuspevanja konkordatske šole leži na hrbtu nekolnega gospodarja — cerkve; učiteljstvo je pri tem nedolžno.

Dober napredek in uspeh sedanje šole temeljuje na pametni uredbi šole in vsled zadostne izobrazbe učiteljstva. To sta dva stebra, katera držita stavbo napredne šole, katerih pa pogrešamo pri prejšnji šoli, zato se je ista podrla.

Jasno ko beli dan nam je, kaj je sedanja šola; poznamo nje vrline in tudi morebitne hibe. Delujmo na to, da se nje vrline še povečajo in hibe zmanjšajo. Bodimo neustrašeni zagovorniki napredka in svobode v šoli in povsod drugod. Vse to delajmo iz prepričanja, brez hinavstva. Kdor je napreden, ljubeč svoj rod slovenski in prostost sveto, je z nami, kdor pa je nazadnjaški, brez domovinske ljubezni in poželjiv nekdanje sužnosti, je proti nam.

K. N.

ustrezal otroški naravi, ki skuša notranje svoje predstave uteleševati na vzgledih iz bližine. Sam iz prepričanja pobožen, je navajal tudi šolsko mladino k pravi pobožnosti. Zato so mu prihajale vsakdanje molitve v šoli iz globine sreča ter so našle pot do otroških sre.

In kako zna vladati s svojim bistrim pogledom ves razred, kako vidi v notranjost otroške duše, kako zapazi tu vsak nedostatek, ki ga skuša popraviti ali nadomestiti z boljšo uvidnostjo! Ali ni to pravi učitelj? Kot prav pedagog vzgaja učence po njih posebnostih, kot mladina ljub se veseli in žalosti ob njih veselju in žalosti, zanima se za njih rodbinske razmere, za njih igre in zabave, ne dela razlike med bogatimi in ubogimi. Zato pa tudi vidimo, kako se ga oklepa mladina, kako ga ljubi in spoštuje, kako mu je hvaležna.

Marsikaj se je izpremenilo na pedagogičnem polju v zadnjih 50 letih. Velikanski napredek ima zabeležiti pedagogična znanost v tem času. Nastale so nove in izboljšale se stare metode, izboljšala in pomnožila so se učila. Nov, svež duh vlada zdaj po šolah. A naš slavljeneec ni zaostajal za tem duhom časa, s pedagogičnim napredovanjem je napredoval tudi on. Ali mnogo tega, kar se je uvedlo v šole šele zadnje čase, je g. slavljeneec gojil že davno prej. Zato pa ga vidimo, kako se je povzdigoval v svojem stanu od stopnje do stopnje, a na vsaki upravičujoč nanj stavljen nade, čeprav je z

Zmes.

XXXII.

(Konec.)

V goriškem deželnem zboru je don Gredolčič s svojimi kimovci glasoval za podporo laškemu šolskemu društvu „Lega nazionale“. To je ravno tak škandal kakor oni, da je v Solkanu bila nastavljena nemškonacijonalna učiteljica, hči nekega nemškonacijonalnega profesorja, ki je prišel s Štajerskega. To je atentat na naše ljudsko šolstvo! Poklicani faktorji, storite svojo dolžnost!

Goriška Slomškova podružnica je klavern stvor. Klerikalni učitelji so bili samo: Rustja, Cenčič, Balič in Zorzut. Šempaski župnik-župan Blaž Grča, zaščitnik onega Rustje, ki je v šoli take nesramne reči učil otroke, da so ga morali kazensko prestaviti, je omenjal pičlo udeležbo ter govoril: „Malo nas je, malo, ali naše društvece je kakor tista kepa, ki se vali s hriba navzdol ter postaja vedno večja in pride v dolino kot plaz.“ G. nunc, povemo Vam, da iz te kepice ne postane niti kepa, nikdar pa plaz. Verjemite nam. Zaman je bil ves „pomp“ po „Gorici“ in „Prismojencu“, zaman so bili „navdušeni“ članki, ker izjalovil se je korenito naskok na naše napredno učiteljstvo. Zaman so bili tudi vsi teroristični poskusi po farovških listih. Čast torej goriškemu zavednemu učiteljstvu, „kepici“ pa naše odkritosrčno pomilovanje!

Isti dan je zborovalo pri „Jelenu“ deželno učiteljsko društvo. Rimski zelenec dohtar Dreje pravi, da so tam zborovali „divjaki“, v čitalnici pa gospodje. Verujemo, da je bilo mnogo „gaspudov“ nunccev. Napredni učitelji, zapomnite si najnovejši naslov „divjakov“ ter se ravnajte po tem, kajti „Wir Wilde sind doch bessere Leute.“

Dne 2. okt. je bila uradna konferenca za goriški okraj, ki se prav odlikuje od nekdanjih konferenc. G. nadzornik Finžger je veščak in mož na pravem mestu. Zginil je birokratizem in terorizem prejšnjih let. Popoldne je zborovalo goriško učiteljsko društvo. Izrekla se je marsikatera na rovaš „Slomškarjev“. Skrivni vodja — motor — „Slomškarjev“ je

vsako stopnjo prevzemal večjo odgovornost zase in za svoj zavod. Temu stremljenju pa so vsekdar ustrezali tudi njegovi učni uspehi. O tem pričajo njegovi učenci, ki so sedaj v raznih službah čislani in priznani, in ki imajo velik del svojega ugodnega položaja zahvaljevati našemu slavljencu. Morda poreče kdo, da so ti uspehi posledica novejšje pedagogike, — ne povsem, ti uspehi so tudi sad neumornega truda slavljenčevega. Možno, ki so bili nekdanj slavljencevi učenci, delujejo zdaj v svojem domačem krogu v istem smislu, v katerem jih je učil slavljeneec. Tako vzgaja šola, tako je vzgajal slavljeneec, in to je njegova največja zasluga, katere pa ne razglasha širom sveta, temuč le natihoma deluje za blaginjo človeštva, veseleč se vspelega plodu svojega truda.

In kot tovariš! Poznamo ga vsi kot pravega prijatelja, odkritosrčnega tovariša, ki mu vsako nesporazumljenje med kolegi težko dé. Kadarkoli se gre za izboljšanje stanovskih in šolskih zadev, vedno ga vidimo stati v prvih vrstah ter brez strahu zagovarjati učiteljstvo. Ta močatost mu je naklonila zaupanje ljubljanskega učiteljstva, da mu izroča že 25 let svoje zastopstvo v c. kr. mestnem šolskem svetu. In tega zaupanja se je slavljeneec tudi vsekdar v polni meri vrednega izkazoval.

Prav tako je kot predstojnik kazal svoje plemenito srce in bil vedno pravi oče svojim tovarišem, ki pazi, da se komu

dobro znani — tiran učiteljstva. A „dôba pršutov“ je prešla — in učiteljstvo diha prosteje. Penzijon, ki ga kmalu dobite g. vitez Klodič, Vam prav od srca privoščimo.

Goriško učit. društvo kakor tudi „Zaveza“ imajo nekaj čudnih častnih članov. Vitez in svetnik sta svoje dni vrnila „Popotnik“ ter pokazala se vredna častnim članom. Upravnemu odboru „Zaveze“ bi sploh predlagal, naj pazi pri imenovanjih častnih članov, da bi n. pr. ne imenovali kdaj celo g. Nepok Licana častnim članom. Mož pridno intrigira proti moškemu učiteljstvu. Še nekaj takih „zaslužnih“ môž poznam, katerih se spominim o priliki.

Na Goriškem namerava narodnonapredna stranka v deželni zbor kandidovati enega učitelja. Tam je narodnonapredna stranka upoštevala važnost učiteljstva, na Kranjskem pa so spletkarji preprečili, da ni dobil napreden učitelj sigurnega mandata!!

V Gradcu so bila 12. in 13. sept. zborovanja „Verbunda“ in „Lehrerbunda“. Kar se je tam govorilo v „Lehrerbundu“, dalo je povod nekemu štaj. učitelju, da je stavil več vprašanj, na katerih odgovor pričakujemo od slovenskih odbornikov „Bunda“ ali od katerega udeleženika. Nam se zdi neumestno, narodnost povzdigovati v tem slučaju nad stanovske koristi. Ako bodo slovenski in nemški štajerski učitelji edini, le tedaj bodo za svoj stan dosegli uspehe, katere žele. Na Goriškem so se združili laški, nemški in slovenski učitelji. In tako je prav! Spominjamo samo, da so imeli letos duhovniški shod na Dunaji iz cele Avstrije. Ali so se tam tudi ločili slovenski, nemški, češki, poljski in laški duhovniki? Ne in se ne bodo nikdar. Tovariši, le trezno premišljajmo naše stanovske zadeve!

Dne 5. oktobra je bilo zborovanje nemških zaupnikov v Mariboru. Nas zanima 4. sklep, po katerem naj slovenski učitelji in profesorji izginejo iz spodnještajerskih šol! O jej, kako je mati Germanija lačna! „Slovenec“ št. 230 pravi na to: „A kaj se zgodi na slovenski strani? Nekateri učitelji sami odsvetujejo mladini, naj ne gre na učiteljska zaradi majhnih učiteljskih plač. In res je na učiteljsču v

Mariboru vedno manj Slovencev. Nemški učitelji pa agitirajo, da gredo nemški fantje na mariborsko učiteljsko in da obiskujejo tamkaj tudi slovenščino. To je neodpusten narodni greh, ki ga doprinašajo nekateri učitelji.“ Hinavei! Kdo bode vendar tako neumen in bode priporočal stan, ki je slabo plačan, od vsakogar teptan, dijaki pa dobe le majhne štipendije po 80 kron na leto, v dijaških kuhinjah pa nobene hrane. Ali bi nas ne preklinjali taki učiteljsčniki, ko poskusijo britek učiteljski kruh? Zakaj pa duhovniki gonijo vse v gimnazije? Saj se poznamo!

„Slovenec“ z dne 14. m. m. je prinesel članek „Učiteljski strah — votel“, v katerem je ponatisnil govor linškega škofa Doppelbauerja o priliki regulacije učiteljskih plač v deželnem zboru. Da je škof govoril po znanem receptu tudi o brezverstvu učiteljstva, ni nič novega, ker smo tega že navajeni. Da pa trdi, da se cerkvenikovo opravilo strinja z učiteljsko službo, verjamem ravno toliko, kakor da je podlistkar „Slov. Naroda“ Nepok Licani najboljši feljetonist in slovenski literat. Prejšnji Nekompetentnej se je zopet vsedel na svoj nezmotljiv literarni stolec ter se v svoji nadutosti norčuje iz „Tovariševega“ pisca članka „Gangl in njegovi kritiki“. Bil je hud poper, Nepok Licani, kaj ne, zato Vam tudi nemški okraski „Siratke“ ne pridobe lovorovega venca. Kadar bodo naši domišljavi literati sedeli enkrat v olimpu, tedaj jim gotovo literarni kritiki preskrbe sedeže v amfiteatru, da ne bode kateri sedel previsoko, drugi pa prenizko. Takrat bode prav, ker ne pridejo več človeške slabosti v poštev. Čudno se nam zdi, da napada „Slovenski Narod“ glasilo „Zaveze“. To je toliko, kakor bi „Slovenec“ napadel „Slov. Učitelja“, če bi ta slučajno Štefeta žalil.

Prav sijajno je bilo slavlje 50letnega učiteljevanja gospoda ravnatelja Fr. Raktelja v Ljubljani dne 16. m. m. Nedvojbeno je bilo vse zavedno slovensko učiteljstvo v duhu zbrano v Ljubljani. Bila je redka slovesnost, ki se vrši le redkokdaj. Bog živi in ohrani še mnogo let krepkega slovenskega učiteljskega veterana g. Raktelja!

Rešetar.

ne godi krivica. Največje veselje pa ima, kadar vidi svoje ožje tovariše zbrane okrog sebe v prijateljskem pomenku.

Skoraj si ne upam nadalje razvijati te kratke slike, ker poznam slavljenčevo ponižnost. Ali nekaj drugega bi še rad omenjal. Kakor marsikomu drugemu je bilo tudi g. slavljenču prestat ob vsej svoji vestnosti marsikake bridkosti in težave, skrbi in boje. Pretrpel je mnogo pomanjkanja in bede v svoji družini na Blokah, v Radovljici, na Dobrovi in prva leta tudi v Ljubljani, kamor je prišel pred 40 leti. Doživel je mnogo strankarskih bojev, marsikak dober namen se mu ni uresničil. A nikdar, niti v najburnejših časih ni izgubil zavesti o vzvišenosti in važnosti svoje naloge, vsekdar si je ohranil zavest, da deluje za blaginjo naroda našega. Pač so mu dajali tolažbo v takih urah njegovi pridni in dobri učenci, ali najlepše nadomestilo za vse, kar je prestal, mu bodi današnje slavlje. Zlasti pa je crpal novih moči za boje v življenju iz svojega domačega kroga, v katerem je vzgledno vzgajal svojo deco, skrbel za njih bodočnost. Kako je umeval tudi to svojo nalogo, to pričata danes njegova vrla sinova, to priča njegova blaga hči.

In plačilo za njegovo neumorno delovanje in borjenje? To plačilo mu je zavest, da je storil, kolikor in kar je mogel za blaginjo svojih učencev. V plačilo mu bodi danes izraz naše ljubezni, našega spoštovanja in priznanja. Pač postav-

ljajo zaslužnim možem spomenike iz kamna in brona. Učitelj pa se ovekoveči sam v svojih nčencih do poznih rodov.

Nocojsnje slavlje pa je na čast tudi vsemu učiteljskemu stanu, zakaj vse učiteljstvo se čuti poživljeno, ko vidi, kako se slavi eden izmed njih. Zato je v velikem številu prihitelo semkaj od blizu in daleč, da izrazi svojemu starosti svoje kolegijalno čestitanje in da tudi samo sprejme čestitanje.

Našemu slavljenču je podelil Bog milost, da je ob 50letnici svojega delovanja še tako čvrst in krepak na duhu in telesu. Tega dočaka malokateri učitelj. Zato smemo upati, da nam ga mili Bog ohrani še dolgo na čelu svoje šole, iz katere bode kakor dosedaj tudi zanaprej prihajala versko-nravno in umstveno izobrazena, pa tudi resnično patrijotična mladina, zvesto vdana naši lepi domovini in prevzvišeni vladarski hiši.

Ti pa, ljubi slavljenec, veseli se današnjega dne. Danes venčamo Tvoje petdesetletno delovanje z vencem globokega spoštovanja. Brez zavisti zremo nate in se veselimo časti, ki se ti izkazuje.

Zato vas pozivljam, gospoda moja, da vzdignete čaše na slavo slavljenču našemu in mu zakličete iz dna srca: „Bog ga živi!“ (Navdušeni „živio“-klici so se razlegali po dvorani in vse je hitelo slavljenču čestitat.)

(Dalje.)

Dopisi.

Goriško.

Klavern stvor. Atentat, kateri so napravili klerikalci na naše učiteljstvo, se je korenito izjalovil. Dne 3. oktobra se je vršil v goriški čitalnici ustanovni shod podružnice „Slomškove zveze“ za goriški in gradiščanski okraj. Udeležba od strani učiteljstva je bila nad vse pričakovanje pičila, tako pičila, da smo celo mi mislili na večjo udeležbo. Učiteljev in učiteljic je bilo tako-le okoli 10—12, med temi le 4 klerikalni učitelji: Rustja, Cenčič, Balič in Zorzut. Shod je bil napovedan na 10. uro, ali ker ni bilo udeležnikov, so čakali lep čas, dokler se ni nabralo več nunccev, da je bilo vsaj nekaj. Shod je otvoril kojščanski nadučitelj Cenčič, tisti, ki je bežal l. 1899. pred škofom iz Kojškega, ko je prišel birmat, ter načenčal nekaj, kar ni imelo nikakega smisla. Shod je bil odprt in oglasil se je tudi šempaski župnik-župan Blaž Grča, zaščitnik onega Rustje, ki je v šoli take nesramne reči, kakor smo svoj čas pravili, učil otroke v Šempasu, da so ga morali s tekočim šolskim letom kazensko prestaviti — ter je govoril ginljivo, kakor on zna.

Pred vsem je omenjal pičlo udeležbo: „Malo nas je, malo, ali naše društvece je kakor tista kepica, ki se vali s hriba navzdol ter postaja vedno večja in pride v dolino kot plaz. Tako bo napredovalo tudi naše društvo ter se razvilo mogočno“. Veliko fantazijo je razvijal, kakor se vidi, Blaž Grča. Mi mu povemo že danes, da ga je ta velika fantazija jako varala in da iz tiste „kepice“ ne bo nikdar „plaza“. Gospod nunc Blaž, le potolažite se in nikar ne sanjajte več o „kepici“ in „plazu“. Potem se je bil splašil tudi dr. Dreje Pavlica ter je pozdravil zborovalce v imenu „Prismojence“ tako klobasarsko, kakor se glasi njegov uvodni članek v „Prismojencu“ pod zaglavjem: „Živela goriška podružnica „Slomškove zveze“. Končno se je oglašil še kanonik Sedej, ki je tudi pozdravil ustanovitev podružnice. Na to pa je bila vsa reč pri kraju. Zborovalci so se razšli menda v prepričanju, da pojde slabo s podružnico „Slomškove zveze“. Morda dbe še jednega ali dva, ki se vpiše vsled pritiska, toda tisto bo tako malo, da ne ostane nič drugega nego to, da se mora reči: Podružnica je jako klavern stvor.

Vse napredno učiteljstvo je ostalo daleč proč od tega shoda ter je že prejšnji in isti dan obsodilo nakane klerikalcev, katere so le take, da žele iz učiteljev napraviti zopet mežnarje. Vse tiste njihove sladke besede o slogi in ljubezni so le mamljivo vabilo, za katerim preži past, v katero naj bi se vjeli učitelji. Obžalovanja so vredni oni možje med učiteljstvom, ki sedajo na limance svojih klerikalnih „prijateljev“ še današnji dan, ko je ves ostali del učiteljev že prosvitljen ter hodi svoja pota, po katerih ga vodita razum in prosta volja.

Klerikalci so mogli razvideti na tem shodu, da našega učiteljstva ne dobé nikdar več v svoje črne kremplje, da je „srednji vek“ za slov. učiteljstvo na Goriškem minul, ter da jim ostane le „kepica“. Može, kakor sta Rustja in Cenčič, pa naše učiteljstvo kaj rado prepušča gospodom klerikalcem. Te naj le imajo, po teh nam ni žal. — Udeležba pa je bila tudi tako pičila, da so volili v odbor celo nekega naprednega učitelja. — Ni jih bilo niti toliko, da bi iz svojih ljudi sestavili odbor, morali so poseči tudi po prej navzočem učitelju, ki ni član zveze!

Klaverna usoda je določena podružnici „Slomškove zveze“ v goriško-gradiščanskem okraju, klaverna tako, da

morajo gg. nunci, ako so sploh še zmožni za to, uvideti, da med njimi in med učiteljstvom je nastala nepremostljiva razdalja, dokler duhovščina ne krene na drugo pot, na ono, katera jej je predpisana po zvišenem njenem poklicu, in dokler se ne odreče svoje gospodstvaželnosti, kakor nad drugimi, tako tudi nad učiteljskim stanom. — —

Zaman je bil ves „pomp“ po „Gorici“ in „Prismojencu“ o tej podružnici, zaman so bili „navdušeni“ članki, ker izjalovil se je korenito naskok na naše učiteljstvo od strani preljubeznivih naših klerikalcev. Zaman pa so bili tudi vsi teroristični poskusi po farovških listih. Nič ni pomagalo, ker naše učiteljstvo je obrnilo hrbet svojim starim zgodovinskim „prijateljem“, ostala jim je le „kepica“. Svetujemo jim, naj skrbno varujejo vsaj tisto „kepico“, da ne posije na njo solnce spoznanja ter se jim ne razprši v nič še ta mali ostanek iz „srednjega veka“.

Poraženi so, zgubili so bitko naši volji prijatelji v ovčjih oblekah, zato pa bodi čast našemu naprednemu in zavednemu učiteljstvu, ki je stalo trdno kakor en mož proti naskoku klerikalcev ter ga je odbilo tako krepko, da do drugega naskoka ne pride več. Čast takemu učiteljstvu, „kepici“ pa naše odkritosrčno pomilovanje!

Društveni vestnik.

Štajersko.

Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo zboruje v nedeljo 3. dan listopada ob enajstih dopoldne v Šmarji. Razven običajnih točk bo na dnevnem redu razgovor o risani in rešitev zanimivih vprašanj iz naše skrinjice. K obilnej udeležbi vabi vljudno odbor.

Vabilo. Brežiško-sevniško učiteljsko društvo bo zborovalo dne 10. listopada t. l. na Vidmu po sledečem vsporodu: 1.) Zapisnik. 2.) Društvene zadeve. 3.) Poročilo o zborovanju „Lehrerbunda“. 4.) Kaj zlasti ovira napredek ljudskega šolstva pri nas? 5.) Želje in nasveti. — Cenjeni društveniki se s tem vljudno vabijo, da se udeležijo zborovanja v obilnem številu. Odbor.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo zboruje v četrtek, dne 7. novembra t. l. v Slov. Bistrici in sicer ob pol 11. uri predpoldan. Med točkami dnevnega reda bodo poročila, predavanja in pobiranje udnine. — K prav obilni udeležbi vabi odbor.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje v četrtek, dne 7. listopada 1901. predpoldne ob pol 11. uri v okoliški šoli po sledečem vsporodu: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Pogovor o pospeševanju edinosti v štaj. učiteljstvu z ozirom na predlog v „Steir. Schul- u. L. Zeitung“ št. 20. 4. Poročilo o letošnjem glavnem zborovanju „Lehrerbunda“ (g. Kopic). 5. Znanstveno predavanje: „Darvinizem in vzgoja“. 6. Slučajnosti. Na polnoštevilno udeležbo pray vljudno vabi

Fr. Šorn, t. č. predsednik.

Sv. Bolfank pri Središču. Učiteljsko društvo za ormoški okraj zboruje dne 7. novembra t. l. v novi ormoški okoliški šoli po sledečem vsporodu: 1. Zapisnik. 2. Dopisi in načelnikova naznanila. 3. Poročilo o glavnem zborovanju štajerskega „Lehrerbunda“ v Gradcu. Poročevalec g. Anton Porekar. 4. Nekaj o obravnavi šolskih zamud na tuokrajnih narodnih šolah. Poročevalec g. M. Vanhnik. 5. Slučajnosti. K zelo obilni udeležbi vabi v imenu odbora:

F. Slane, načelnik.

Vabilo k zborovanju „Učiteljskega društva za celjski in laški okraj“ dne 10. novembra t. l. ob 11. uri dopoldne v ok. šoli v Celji. Vspored: 1. Zadnji zapisnik. 2. Društvene zadeve in nasveti. 3. Razgovor o „Zavezi slov. štaj. učit. društev“. 4. Eventualija. — K obilni udeležbi vljudno vabi Armin Gradišnik, t. č. predsednik.

Goriško.

Odbor „Tolminskega učiteljskega društva“ je za upravno leto 1901/1902 sledeče sestavljen: g. Kristjan Bratina, nadučitelj v Boveu, predsednik; g. Andrej Trebše, voditelj na Srpenici, podpredsednik; g. Ferdo Kavš, voditelj v Kalu, tajnik; g. Fran Uršič, učitelj na Žagi, blagajnik; g. Ferdo Jelinčič, voditelj v Logu. Namestnika: g. Viktor Uršič, učitelj in gđc. Ana Mlekuz, učiteljica, oba v Boveu.

To je prvo leto, ko je odbor voljen v obmejnem bovškem sodnem okraju, kjer ima učiteljstvo tega okraja najhujše boje s klerkalci in njih načelnikom Abramom.

Omenjeni odbor bil je na občnem zboru, dne 8. avgusta v Kobaridu enoglasno voljen, kar kaže, da med učiteljstvom našega okraja ni prostora za Slomškarje.

Podružnica učiteljskega društva za goriški okraj na Ajdovskem je zborovala dne 24. vinotoka s tem-le vspehom: 1. Sporočilo: a) načelnikovo, b) tajnikovo, c) blagajnikovo. 2. Kako naj učiteljstvo postopa, da si izboljša svoje pravno in gmotno stanje? Poročal tovariš Fr. Bajt. 3. Kje in kako naj se razpravljajo učiteljske zadeve? Poročal tovariš Al. Urbančič. 4. Kako naj bi učiteljstvo prirejalo, oziroma pospeševalo javne poučne kmetijske shode? Poročal tovariš Ant. Mužina. 5. Eventualija. — (Vabilo na to zborovanje nam je zadnjič došlo prepozno. Ured.)

Vabilo k shodu vsega slovenskega učiteljstva javnih ljudskih šol v pokneženi grofiji Goriški in Gradiščanski dne 7. novembra 1901. ob 10. uri predpoldne v Gorici v dvorani gostilne „Pri zlatem jelenu“ (Ozka ul. 9). Dnevni red: 1.) Sklicateljevo sporočilo. 2.) Kako naj učiteljstvo postopa o volitvah v deželni zbor. 3.) Predlogi. Podpisani se nadja, da se slovensko učiteljstvo zaveda ne samo svojih dolžnostij, ampak tudi postavnih pravic in potrebe organizovanega stanovskega nastopanja ter da se udeleži shoda v našega stanu vrednem številu. Shod je namenjen in pristop k njemu dopuščen samo aktivnemu učiteljstvu slovenskih javnih ljudskih šol poknežene grofije Goriške in Gradiščanske.

V Ajdovščini, 27. oktobra 1901.

Fr. Bajt, nadučitelj.

Iz Gorice. Dne 2. oktobra zborovalo je učiteljsko društvo za goriški okraj v Gorici.

Zborovanja se je vdeležilo 91 učiteljev in učiteljic. Počastila sta zborovanje tudi gg. ravnatelj ženskega učiteljišča Križnič in prof. Bežek. Po pozdravu g. predsednika Tomaža Juga prečita društveni tajnik g. nadučitelj Križman zanimivo poročilo o društvenem letnem delovanju. Iz tega je posneti, da se je društvo reorganizovalo tako, da bode imelo glavno društvo svoje podružnice. To v svrhu ložjega shajanja učiteljstva, ker je goriški okraj preobširen. Ustanovile so se že tri podružnice in sicer za ajdovski in kanalski okraj ter za Brda.

Po poročilu društvenega blagajnika gosp. nadučitelja Bajca, ima društvo 452 K 52 h premoženja. Temu je sledilo obširno in zanimivo poročilo g. naduč. Urbančiča o XIII. zborovanju „Zaveze“ na Bledu. Izvrstno poročilo je bilo sprejeto z laskavo pohvalo.

G. naduč. Bajt priporočal je naročitev „Učit. Tovariša“, obsojal ustanovitev Slomškove podružnice, ter predlagal, da se učitelje Slomškarje prezira.

G. Kutin in Urbančič nasvetujeta, da bi se in corpore vdeležili shoda Slomškarjev, kjer naj bi jim povedali svoje misli.

Vsled soglasne izjave zborujočih, da se obžaluje korak nekterih zasleplencev in oduševljene obljube, da ostanemo vsi zvesti svojemu društvu in dosedanjim načelom, odklonil se je ta predlog in sklenilo se je, ustanovitev Slomškove podružnice prezirati. Da je bil deležen tega zborovanja dopisnik „Edinosti“, „iz učit. krogov“, ne bi bil mogel napisati toliko bedastoč o goriškem učiteljstvu in ne bi videl one razdvojenosti učiteljstva, o koji toliko kvasi.

Da je bila pri zborovanju vladajoča edinost istinita, pokazal je ustanovni shod Slomškarjev, ki se je vršil drugoga dne, t. j. 3. oktobra.

Izmed 116 učiteljev in učiteljic goriškega okraja pristopilo je k Slomškarjem šestorica, t. j. trije učitelji in tri učiteljice. Evo teh sliko: Slomškar Rustja je bil izbačen pred dvema letoma, ker je delal nečast našemu stanu. Balič in Cenčič sta dva čudaka, ki nista bila uda našega društva in sploh ne občujeta z učiteljstvom. One tri učiteljice, oziroma dve in pol, privoščimo Slomškarjem prav od srca.

Poleg te šestorice udeležila sta se ustanovitve podružnice dva učitelja iz gradiščanskega okraja.

Osmerico učiteljstva navduševalo je 25 duhovnikov in vse te sta potrjevala nadslomškarja iz Idrije, katehet Osvald in mali Jožek Novak. Menim, da sta debelo gledala, namenjena v učiteljsko društvo, a sta privandrala v duhovsko.

To se jima je poznalo, ko sta popoldne odhajala s kislim obrazom iz Gorice.

Književnost in umetnost.

Slovanski življi v nemškem besednem zakladu. Sestavil Ivan Koštiál. Poseben natis iz „Izvestja“ c. kr. II. državne gimnazije v Ljubljani za l. 1900/1901. Natisnila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani. Razprava je zelo zanimiva in bo gotovo dobrodošla vsakomur, kdor se zanima za razvoj našega materinega jezika, zato jo prav toplo priporočamo.

Cecilija. Cerkvena pesmarica. I. del. Drugi popravljeni in pomnoženi natis. Uredil Anton Förster. Izdala in založila „Družba sv. Mohorja“ v Celovcu. Celovec 1901. „Cecilijo“, katere prva izdaja je že davno pošla, priporočamo posebno organistom in cerkvenim pevskim zborom.

Deseti brat. Narodna igra v petih dejanjih s petjem. „Slovanske knjižnice“ 105—106. snopič. Po Jurčičevem romanu spisal (pravilneje dramatizoval) Fran Govékar. „Deseti brat“ se je priljubil slovenskemu občinstvu, zato bi bilo odveč ga priporočati, saj ga Jurčičevo ime samo priporoča. In Jurčiča pa do danes še noben slovenski pisatelj ni dosegel.

„Družba sv. Mohorja“ je izdala letos te-le knjige: 1.) Koledar za l. 1902. 2.) Dr. Fr. Lampe - dr. J. Krek: Zgodbe sv. pisma, 8. snopič. 3.) Anton Kosi: Umni kletar. 4.) J. M. Seigerschmied: Pamet in vera. 5.) Fr. Malograjski: Za srečo! Povest. 6.) Slovenske večernice. 53. zvezek.

Slovenska stenografija. Priredil Fr. Novak, c. kr. gim. prof. I. del. Korespondenčno pismo (3 K). II. del. Debatno pismo (2 K 40 vin.). V Ljubljani, 1900 in 1901. C. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk je to knjigo odobrilo brez vsakršne premembe z razpisom z dne 30. sept. 1901 št. 28.261.

Nov list. — V Žalcu na Štajerskem je začel izhajati nov list, ki se imenuje „Občinski časnik“, strokovni list za slovenske občine. Izhajal bo 1. in 15. dan vsakega meseca ter se potegoval za koristi občin v vseh zadevah, kakor čitamo v vabilu na naročbo. Uredništvo in upravništvo je v Žalcu v rokah g. Ivana Kača, tiska pa se list v Mariboru.

Vestnik.

Učiteljski konvikt. Obresti 6-64 K.

Zahvala. Ker se vsem velečislanim damam in gospodom, ki so me počastili na praznik mojega petdesetletnega delovanja, ne morem osebno zahvaliti, zato se najprisrčneje zahvaljujem na tem mestu. Fr. Raktelj, šolski vodja.

Šeberjev „Ročni zapisnik“ se le polagoma razpečuje; posebno štajerski in goriški tovariši prav malo segajo po njem. Čudno!

Življenja si nismo varni. Tako drznih klerikalcev kakor na Kranjskem jih ni v Avstriji in gotovo je tudi, da se jim nikjer ne godi tako dobro kakor na Kranjskem. Seveda, je temu kriva edino le nevednost ljudstva in te ljudske nevednosti in nerazsodnosti se poslužujejo hinavski klerikalci v dosego svojih namenov na vse mogoče načine. Da, prišli smo že tako daleč, da so začeli klerikalci segati po revol-verju. To se je zgodilo te dni v Št. Vidu nad Ljubljano. Od klerikalcev nahujskan tolovaj je hotel ustreliti tamošnjega vrlega in velezaslužnega nadučitelja g. J. Žirovnika. Sreča, da je zadela krogla ob železno mrežo v oknu, sicer bi bil g. Žirovnik ustreljen. To je sad tistega hujskanja zoper šolo in učiteljstvo v pastirskih listih, na prižnici, v „Domoljubu“, „Slovencu“, „Slov. Listu“ in v drugih klerikalnih glasilih. Ta Žirovnikov slučaj in sploh vse neznosne razmere, v katerih se nahaja novodobno ljudsko učiteljstvo, pokladamo na srce našim naprednim poslancem, da store na merodajnem mestu potrebne korake, da bo napredno učiteljstvo pred klerikalno sodrgo vsaj življenja varno.

Spremembe pri učiteljstvu. G. Martin Tratnik v Postojni je imenovan učiteljem v Godoviču; gđč. Antonija Likar v Godoviču je premeščena v Ledine; izp. kandidat Rafael Zupanc je imenovan učiteljem v Postojni; izp. kand. Marija Uršič je imenovana učiteljico v Starem trgu; izp. kand. Frančiška Valenčič je imenovana učiteljico v Vipavi (za novoustanovljeni vsopredni razred); izp. kand. Adolf Harmel je imenovan učiteljem mesto učiteljice Julije Gabrovšek, ki se je službi odpovedala; izp. kand. Ludovik Dermelj, je imenovan učiteljem v Grahovem, mesto učiteljice Eme Mauzoni, ki je izstopila iz službe. Vsa ta imenovanja so začasna. G. Karol Matajce, učitelj v Gor. Logatcu, je premeščen v Radovljico. G. J. Vrščaj iz Gorice pride v Idrijo.

Iz seje c. kr. mestnega šolskega sveta. V zadnji seji se je odobrila namestitev pomožnega učitelja g. P. Jankoviča, pomožne učiteljice gđč. Helene Tekavčičeve in radovoljke gđč. M. Skabernetove na II. mestni deški petrazrednici. Otvoritev 6. vsoprednice na I. mestni deški petrazrednici se priporoča deželnemu šolskemu svetu. Na mesto pomožnega učitelja g. Frid. Žebreta, ki je premeščen v Št. Vid nad Ljubljano, je bil imenovan na I. mestni deški petrazrednici pomožnim učiteljem g. Iv. Strekelj. Prošnja vodstva Marijanišča, da se ondotna zasebna štirirazrednica razširi v petrazrednico, se priporoča odstopi deželnemu šolskemu svetu, kateremu se tudi priporoča neki nadučitelj, da se mu za uzorno oskrbovanje šolskega vrta nakaže remuneracija. Sklene se pozvati šolska vodstva, da opozorijo šolsko mladino na nevarnost eventualno potrganih električnih žic.

Iz seje c. kr. okrajnega šolskega sveta logaškega dne 25. oktobra 1901. — Poročilo c. kr. okrajnega šolskega nadzornika o rešitvi izza zadnje seje došlih kurentnih stvarih se je vzelo pritrdjevalno na znanje. — Pripoznale so se starostne doklade: Andreju Šestu, nadučitelju v Cirknici, četrta; Mihaelu Kabaju, nadučitelju v Hotederšici, tretja; Pavlu Šileu, učitelju v Zireh, druga. Zadnja točka vspeoda: „Preložitev glavnih počitnic za šole na Vojskem, na Vrhu in pri Sv. Vidu“, se je odložila na prihodnjo sejo, ker niso še vsi prizadeti krajni šolski sveti izrazili svojega mnenja.

Podpore za obrtno šolstvo. Trgovska in obrtniška zbornica dovolila je v poslednji seji za obrtno šolstvo naslednje podpore: Za obrtno pripravljalnico, združeno z III. mestno deško petrazrednico v Ljubljani, 300 kron; za obrtni nadaljevalni šoli v Jesenicah in na Bledu pa po 100 kron na leto. Tehnologičnemu obrtnemu muzeju na Dunaju, kjer se izobrazuje tudi mnogo kranjskih obrtnikov, se je dovolila jedenkratna podpora z znesku 300 kron.

Učiteljske prijetnosti v Galiciji. Dne 1. julija prišel je v pisarno c. kr. glavarstva v Prevorskem Jan Markiewski,

učitelj iz Kreševca, in prosil, naj mu dajo dovoljenje v be-raštvo, ker so mu ustavili plačo. Markiewski je završil učiteljski zavod v Krakovu, poučeval že tretje leto v Kreševcih, ni bil „odpuščen“, a plače ni dobil. Tako so ustavili plačo tudi Mariji Hninovi, ki je tudi učila tri leta „na kredit“, ter bi nemara glado umrla, da bi je ne živila učiteljeva žena iz sosednje vasi.

Listnica upravnništva.

Dragi tovariši! — Leto hiti k svojemu koncu, ne-poravnani stroški naraščajo, uplačevanje naročnine pa je popolnoma prenehalo! — — — Obračam se do Vas, tovariši, ki me pitate vedno le z obljubami, z uljudnim opominom: Zadnji čas je že, da sežete v žep, pa poravnate dolg, ki ga imate pri „Tovarišu“, in če se Vam mora list ustaviti! — Tudi na Vaše družinske nezgode se upravnništvo ne bo moglo več ozirati!

Današnji številki so priložene položnice vsem onim naročnikom, ki nimate poravnane naročnine. Blagovolite jih porabiti prav precej!

Pozdravlja Vas

upravnik „Tovariša“.

Barje, 27. oktobra 1901.



A. EMIL GUŠTIN

CECILIA GUŠTIN ROJ. FERJAN

POROČENA

JESENICE, DNE 28. OKTOBRA 1901.



Kupujte in zahtevajte

povsod le svinčnike, ki nosijo napis:

Svinčnik družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

Ti svinčniki so novo blago in zanesljivo dobri ter iz svetovno-znane avstrijske tvrdke Hardtmuth-ove, in nič dražji od drugih.

Svinčniki „Družbe sv. Cirila in Metoda“ naj se vpeljejo v vse šole, saj dična družba skrbi največ za narodne šole in vsak krajeer jej dobro dojde. Z blagim namenom je pa združeno tudi dobro blago.

Cena 12 ducatov:

Št. 100	Št. 90	Št. 301	Št. 302	Št. 504
K 1.42.	K 2.70.	K 4.50.	K 5.04.	K 6.84

Glavno zalogo ima trgovina

Ivan Bonač-a v Ljubljani.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljave naj se pošiljajo franco. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Radivoj Koréne. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.